

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

A 34

.6

1001 A 39

A. V. Baan

25 Jun

1867

SPEL- EN LEESBOEKJE

VOOR DE

N. O. M.

No. KA 34.

J. E. U. G. D.,

UITGEGEVEN DOOR DE

BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

(HET DERDE IN DE OPKLIMMENDE REEK
VAN SCHOOLBOEKEN.)

N. O. M.

No. 3840

Te LEYDEN, DEVENTER en CRONINGEN, bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

J. H. DE LANGE, en

J. OOMKENS EN ZOON.

M. D. C. C. V.

V O O R B E R I G T .

De Bataafsche Maatschappij: tot Nut van 't Algemeen, besloot in hare algemeene Vergadering van het verledene jaar, tot het vervaardigen eener *reeks van opklimmende Schoolboeken*, en droeg de uitvoering van dit haar besluit op aan Hoofdbestuurders; welke, zich

van

van dien last kwijtende, thans een dier stukjes, onder hun opzigt vervaardigd, in gereedheid hebben doen brengen.

Dit Stukje, *een Spel- en Leesboekje*, zal het *derde* moeten zijn in de reeks van opklimmende schoolboeken, en dienen ten gebruik van de 3de Bank der eerste klasse; (terwijl het *eerste* stukje alleen de *enkele* en *zamengestelde* geluiden; en het *tweede*, *spel-oefeningen* moet behelzen.) Uit hoofde echter van het gebrek aan schoolboeken, om eerstbeginnenden in het lezen te oefenen, heeft men gemeend, ten einde in deze behoefte te voorzien, dit *Spel- en Leesboekje* het eerst te moeten uitgeven, en de overigen zoo spoedig mogelijk te doen volgen.

De verdeeling van dit Stukje in 80 Lessen,

maakt

V O O R B E R I G T.

maakt hetzelfde geschikt, om in den tijd van drie maanden, afgehandeld te worden. — Men zoude den Onderwijzeren durven aanbevelen, om telkens, na dat eenige lessen, 't zij vier of vijf, elk afzonderlijk, afgehandeld zijn, deze lessen in eens en achterevolgende te doen herhalen, ten einde dus de leerling niet tot de volgende lessen overga, voor dat hij de eerste vaardig en goed kunne spellen en lezen.

Men heeft voorts getracht den inhoud van dit stukje zoo nuttig mogelijk te maken, en zulks, zoo door eene aangename afwisseling van zaken, als door eene verzameling van leerzame stukjes; terwijl men tevens gezorgd heeft, niets te plaatsen, 't welk boven de vatbaarheid der kinderen, voor welken dit stukje geschikt is,

VOORBERIGT.

zoude zijn: vindt men echter iets in de voorbeelden van vier en meer lettergrepen, dat voor eerstbeginnende lezers wat hoog is, men bedenke, dat men daar meer op de woorden dan op de zaken heeft moeten letten, en het allermoeijelijkst is, om voor zeer eenvoudige voordragten zeggrepige woorden te vinden.

Wat verder het gebruik van dit stukje aanbelangt: de onderwijzer leze op eenen duidelijken en voor elk onderwerp eigenaardigen toon, zoo wel de verhalen in onrijm, als de kleene dichtstukjes, zijnen leerlingen vóór; verklare hun alle zoodanige woorden en zaken, welke zij niet verstaan, en doe hen het voorgelezene, zoo veel mogelijk, op dezelfde wijze nalezen; hij doe hen vervolgens den inhoud van elk

ver-

verhaal zakelijk vertellen; terwijl hij hen de spreekwoorden, zedelesjes en andere dichtstukjes doe van buiten leeren; hij zorge voorts, dat zij al het gelezene of van buiten geleerde wel verstaan; en dat de nuttigste en belangrijkste zaken, door herhalingen, welke hij eens of tweemaal in de week kan doen, diep in het geheugen worden geprent; — vooral zorge hij dat de *verklaring der woorden* (Les 55 en volgende), de *redkundige begrippen* (Les 64 en volgende) de *spreekwoorden* en de *zedespreuken*, wel worden begrepen; een oordeelkundig Onderwijzer zal van deze laatste onderwerpen tevens eene nuttige en aangename uitspanning voor zijne leerlingen kunnen maken.

Het zal niet noodig zijn te zeggen, dat de

V O O R B E R I G T

onderwerpen, in dit stukje vervat, voor een zeer groot gedeelte, uit andere werken zijn overgenomen.

Dat dit stukje aan het oogmerk, waarmede het wordt uitgegeven, beantwoorde, is de wensch der Maatschappij.

Op last der Maatschappij,

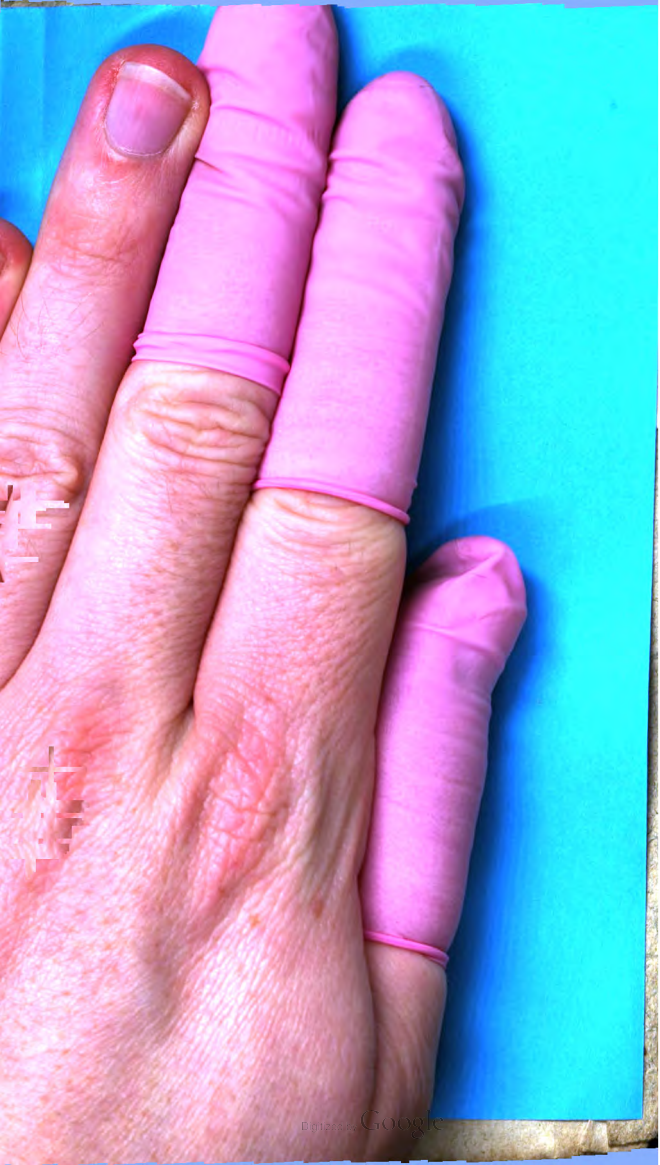
Hend. Ravestein
Secretaris.

Amsterdam den

5. van Oogstmaand 1805.

Lees.

IX.

God
goed
wat
komt
van
hem
als
zija
heeft
ons
lief
al
wij
is
hij
ook.

X.

Voor
het
dat
eet
waar
gaf
zijn
dank
zelfs
stof
kleed
zorgt
kind
steeds
schenkt
drinkt.

IX. God is goed, en al wat goed is, komt van Hem: als wij ook goed zijn, heeft Hij ons lief.

X. Dank God steeds voor het goed, dat Hij u schenkt: wat gij eet of drinkt, zelfs de stof, die u kleedt, gaf Hij u: ook zorgt Hij voor u, als zijn kind.

XI.

Toont
kind
vreest
een
dat
vloekt
flecht
neemt
goed
Gods
naam
nooit
mond
bidt.

XII.

Les
wat
hem
dat
zich
doet
stil
zoet
huis
noemt
school
houdt
leert
vergt.

XI. Een kind, dat vloekt, toont, dat het God niet vreest en is een flecht kind. Een goed kind neemt Gods naam nooit in den mond, dan als het bidt.

XII Men noemt een kind zoet, dat in de school zich stil houdt en zijn les leert, dat in huis doet wat men van hem vergt.

XIII.

Bloo
 aard
 kwaad
 voor
 moed
 geeft
 ligt
 niet
 wacht
 geest
 maar
 slaafsch
 dreigt
 schrikt.

XIV.

Ligt
 hard
 toont
 houdt
 zegt
 waar
 hart
 waar
 mijdt
 zacht
 schreeuwt
 zweert
 spreekt
 ernst.

XIII. Hij die niet slaafsch van geest of bloo van aard is, schrikt niet ligt voor het kwaad, dat hem dreigt, maar hij wacht het met moed af.

XIV. Wie ligt zweert en hard schreeuwt, toont, dat hij zelf niet voor waar houdt het geen hij zegt: die in zijn hart weet, dat hij waar spreekt, mijdt den eed; zijn toon is zacht en vol ernst.

ACHTSTE LES:

XV.

Pen
wier
fijn
moet
geen
schrijft
punt
krast
spat
mors
inkt
want
vlek
maakt
wischt.

XVI.

Zoo
ult
leer
met
wel
speel
lang
hoofd
wordt
walgt
stompt
lust
vlijt
scheid
steeds.

XV. Als men schrijft moet de punt van de pen niet te fijn zijn; want dan krast en spat zij. — Mors met geen inkt, want de vlek, die hij maakt, wischt men niet ligt uit.

XVI. Speel nooit zoo lang, dat het spel u walgt; leer nooit zoo lang, dat uw hoofd te stomp wordt: scheid steeds uit met lust en vlijt zoo wel van het spel als van de les. —

XVII.

* 9 *

N E G E N D E L E S .

XVII.

Met
hem
nood
deel
van
zijn
lot
toont
wreed
hart
ramp
lijdt
nooit
zucht
smart
schimp
scherst.

XVIII.

Men
voor
zijn
doel
haat
haalt
zich
elks
hals
zoo
ras
kent
ergst
meest
mist
schurk
schelm.

XVII. Die met hem scherst, die in nood zucht, toont een wreed hart: deel in de smart van elk, die ramp lijdt, en schimp nooit op zijn lot.

XVIII. Een schelm haalt zich elks haat op den hals, zoo ras men hem voor een schurk kent: het ergst voor hem is, dat hij meest zijn doel mist.

T I E N D E L E S .

XIX.

Boer
uit
stroo
kaf
wind
want
graan
brengt
schuur
mest
strooit
maakt
dorscht.

XX.

Zorgt
waakt
slaapt
ploegt
zwoegt
zweet
werkt
vast
zwaart
schoon
volk
ligtst
dienst.

XIX. De boer dorscht het graan uit het stroo en want het kaf er uit; het graan brengt hij in de schuur, met het stroo maakt hij mest en het kaf strooit hij in den wind.

XX. Die zorgt en waakt en slaapt en ploegt en zwoegt en zweet,
Werkt vast het zwaart, schoon 't volk heugst
zijn' dienst vergeet.

Lees-

Leeslesjes van twee Lettergrepen.

E L F D E L E S.

I.

	poppen
Altijd	maken
winter	Vader
ware	hoorde
zeide	boekje
terwijl	koude
vermoed	beefde
schaatsen	einde
rijden	lente
bezig	eene.

I. „O, dat het altijd winter ware,” zeide Frans, terwijl hij, vermoed van het schaatsen rijden, zich bezig hield, met poppen van sneeuw te maken. Zijn Vader hoorde hem en zeide: „mijn zoon, wees zoo goed en schrijf dien wensch in dit boekje.” Frans schreef zulks met eene hand, die van koude beefde. Na het einde van den winter, kwam de lente.

TWAALF.

W A A L F D E L E S.

II.

Bezocht	altijd
verrukt	zienen
vele	lente
Vader	boekje
bloemen	schrijven
eenen	vreugde
hare	bedwelmd
geuren	weinig
ware	winter
ruikte	gewenscht.

II. Frans bezocht met zijnen Vader eenen tuin; verrukt over de vele bloemen en hare geuren, die hij zag en ruikte, riep hij: „o, ware het altijd „lente!“ „Wilt gij dien wensch wel in dit boekje „schrijven?“ vroeg de Vader. Frans, door vreugde bedwelmd, dacht weinig, wat hij in den winter gewenscht had; en schreef ook dien wensch in het boekje.

III.

IV.

Aangenaam
andere
walgelijk
menigmaal
ongezond
ongesteld
zoutachtig
geneesheer
poeijertjes
bittere
lekkernij
zoetigheid

gemeenlijk
snoeperij
kinderen
veroorzaakt
kruiderij
aardbeien
appelen
boomvruchten
moesgroenten
evenwel
middelmaat
bedenken.

Met de tong smaakt of proeft men den smaak van spijsen en dranken. Sommige dingen smaken aangenaam, — anderen walgelijk. De eersten zijn menigmaal ongezond — de laatsten dikwijls heilzaam. Als de maag ongesteld is, smaakt alles bitter en zoutachtig, en dan schrijft de geneesheer wel eens dranken of poeijertjes voor, die eenen bitteren smaak hebben. Lekkernij, zoetigheid, of al, wat men gemeenlijk snoeperij noemt, deugt voor kinderen niet. Zulks veroorzaakt slijm en zuur. Kruiderij is voor hun ook te heet. Aardbeien en appelen en de meeste boomvruchten zijn gezond: zoo ook alle moesgroenten. Evenwel moet een kind voor alles in het eten de middelmaat houden en bedenken, dat men eet om te leven en niet leeft om te eten.

V.

Alleenlijk	bezwijming
uitsluiten	kleinzeerig
gevoelloos	niterste
kittelend	eenige
veroorzaakt	verduren
aanhouden	beminnen
gevaarlijk	natuurlijk
overmaat	strelende
smartelijk	aandoening
verdragen	toegeven
verdooving	wekelijk
	wellustig

Geen lid van ons ligchaam of het heeft gevoel: alleenlijk de nagels, kiezen, tanden en haren kan men hier van uitsluiten; dezen zijn gevoelloos. Al wat een kittelend gevoel veroorzaakt, doet ons lagchen; maar dit moet niet lang aanhouden, of het wordt gevaarlijk, door de overmaat van 't lagchen. Een smartelijk gevoel doet ons kermen of schreeuwen: te hevig zijnde, zoodat wij het niet langer kunnen verdragen, volgt verdooving en bezwijming. Een kind moet niet kleinzeerig zijn; want somtijds is het ten uiterste noodig eenige smart te verduren. Wij beminnen natuurlijk alles, wat ons eene strelende aandoening verwekt, maar wij moeten ons hierin niet toegeven, of dan worden wij wekelijk, wellustig en verwifd.

Lees

Leeslesjes van vier Lettergrepen.

EEN- EN TWINTIGSTE LES.

I.

Werelddeelen	gelukkiger
Amerika	gesteltenis
verschillende	verschroeiende
Australiën	verstijvende
Europeërs	gematigde
verstandigste	veranderlijk
onderwezen	voortbrengselen
beoefening	opleveren
wetenschappen	inwoneren
zoodanige	noodwendigste
	vermeerdering.

Men verdeelt deze aarde in vijf deelen, die men werelddeelen, en Europa, Azië, Afrika, Amerika en Australiën noemt: dit laatste bestaat uit verschillende Eilanden, waarvan de meesten nog onbekend zijn. Europa is het werelddeel, 't welk wij bewonen: de Europeërs zijn de verstandigste en de beschaafde onder alle volken der aarde. Zij zijn het beste onderwezen en munten het meest uit in de beoefening der wetenschappen, en wel van zoodanige, die den mensch deugdzamer en gelukkiger kunnen maken. De gesteltenis der lucht heeft noch de verschroeiende hette, noch de verstijvende koude van andere werelddeelen: men kan dezelve onder de gematigden rekenen, schoon dezelve in vele landen zeer veranderlijk is. Vele voortbrengselen mist het, die andere landen opleveren, echter bevat het genoeg om zijne inwoneren van de noodwendigste behoeften des levens, en wat toe vermeerdering van hun genoegten kan dienen, te voorzien.

TWEE- EN TWINTIGSTE LES.

II.

Merkwaardigste
 geschiedenis
 aangevangen
 voorgevallen
 Zaligmaker
 verkondiging
 tegenwoordig
 onbeschaafde
 onwetende
 overige

specerijën
 notemuskaat
 koningrijken
 dwingelandij
 onkundige
 wreedaardige
 schraapzuchtige
 bestuurderen
 aanmerkelijkst
 landvoogdijën
 onderworpen.

Azië is het grootste en merkwaardigste wereld-
 deel. De geschiedenis des menschdoms heeft in
 hetzelfde aangevangen. Wat gij in den Bijbel
 verhaald vindt, is daar voorgevallen. Onze Za-
 ligmaker is daar ter wereld gekomen. De eerste
 verkondiging van zijne leer is daar gedaan en
 heeft zich van daar tot andere gewesten verspreid.
 Doch tegenwoordig zijn de bewoners van hetzel-
 ve meest onbeschaafde en onwetende menschen.
 Voor het overige levert het ons specerijën, als ka-
 neel, nagelen, peper, notemuskaat: ook thee en
 koffij en wierook. Sommige Koningrijken in het-
 zelve zijn zeker in den hoogsten bloei; maar de
 meeste landen in hetzelfde, en vooral die, waar-
 van wij in den Bijbel gewaagd vinden, zuchten
 onder de dwingelandij van onkundige, wreedaardige
 en schraapzuchtige bestuurderen: en zijn, in land-
 voogdijën verdeeld, voor het aanmerkelijkst gedeel-
 te aan den Turkschen Keizer onderworpen.

DRIE-

DRIE. EN TWINTIGSTE LES.

III.

Zandwoestijnen
 onvruchtbare
 ondragelijk
 gematigder
 vermakelijk
 afgoderij
 voornamelijk

zoogenoemden
 slavenhandel
 moeilijkste
 noodzakelijkst
 onontbeerlijk
 ongelukkig
 zegeningen.

Afrika is het warmste land; men vindt daar zandwoestijnen en geheel onvruchtbare streken, waar niets kan groeijen en waar men niets dan zand en lucht voor zich ziet: de hitte is daar ondragelijk. Echter is de lucht in sommige oorden gematigder: men heeft er ook zeer vruchtbare landen, waar het vermakelijk en aangenaam is om te wonen. De kleur der inwoners is over het algemeen zwart: de meesten zijn aan afgoderij ver slaafd: dat is, zij vereeren en aanbidden beelden als Goden. In dit land drijft men wel voornamelijk den zoogenoemden slavenhandel waar bij de menschen als beesten verkocht worden, om den moeilijksten arbeid te verrigten, waartoe men hen door slagen noodzaakt, terwijl men hun het noodzakelijkst voedsel en het geen anders voor den mensch onontbeerlijk is, niet zelden onthoudt. Hoe ongelukkig zijn deze menschen en hoe gelukkig zijn wij, dat wij een land bewonen, waar wij de zegeningen der vrijheid en verlichting mogen genieten!

WER- EN TWINTIGSTE LES.

IV.

Amerika
Christophorus
Florentijnsche
Americus
Vesputius
binnenlanden
verwonderen
aardappelen

overgevoerd
chocolade
Australiën
ontdekkingen
verloopene
ondertusfchen
opmerkelijkst
hoedanigheid
verschgebakken
overeenkomst.

Het vierde werelddeel, Amerika geheeten, is het eerst door zekeren Christophorus Columbus ontdekt geworden, en wel eerst op het laatst der vijftiende eeuw. Zeven jaren na hem is dit zelfde land bezocht door een Florentijnschen koopman, Americus Vesputius genaamd, die veel van de binnenlanden ontdekt en naar wien dan ook dit werelddeel zijn naam gekregen heeft. Het is het grootste werelddeel en het rijkste in goud en zilver. Maar het geen u nog het meest zal verwonderen is dat de aardappelen uit hetzelfde tot ons zijn gekomen: de zaden van dit nuttig gewas, zijn uit hetzelfde ons overgevoerd. Behalve andere voortbrengselen geeft het ons ook tabak, chocolade, koffij en suiker. — Het vijfde werelddeel, Australiën of Zuidland geheeten, heeft dien naam, om dat men daardoor alle de Eilanden bij de Zuidpool begrijpt. De meeste ontdekkingen heeft men daar eerst in de laatst verloopene eeuw gedaan. Ondertusfchen zijn sommige dier Eilanden zeer groot; een derzelve is wel zoo groot als Europa. Het opmerkelijkst gewas aldaar is de broodvruchtboom, die eené vrucht voortbrengt, wier smaak en hoedanigheid met verschgebakken brood de meeste overeenkomst heeft.

Lees.

Leeslesjes van vijf Lettergrepen.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

I.

Gemakkelijker
niettegenstaande
oogenblikkelijk
vijflettergrepig
overgegeven
onbetamelijk
onwelvoegelijk

harrewarrery
speelkamera-
den
onaangenaamste
verdrietelijkheid
onervarene
eigenzinnigheid
navolgenswaardig
inschikkelijkheid
tegengestelde

Voor het kind dat zoo vele vorderingen gemaakt heeft, dat het woorden van vier syllaben kan lezen, is het gemakkelijker woorden van vijf lettergrepen te lezen, dan het voor menigen onderwijzer is, die te vinden; niettegenstaande het onze taal zoo min aan lange, als aan korte woorden ontbreekt. Althans mij valt oogenblikkelijk een vijflettergrepig woord in, dat eene ondeugd aanduidt, waaraan zeer vele kinderen zijn overgegeven, die echter voor hunne leefjaren zeer onwelvoegelijk en onbetamelijk, de bron van vele harrewarrery en der onaangenaamste verdrietelijkheid onder speelkamera- den is, waar tegen men dus de onervarene jeugd niet genoeg kan waarschuwen: ik bedoel de eigenzinnigheid. De tegengestelde deugd, die allezins navolgenswaardig is voor kinderen, heet inschikkelijkheid.

II.

Onvoorzigtigheid	geneesmiddelen
verstandsoefening	ongehoorzaamheid
hartsgesteltenis	veronachtzamen
onberekenbaar	onbezonnenheid
nedertuimelen	onophoudelijk
berokkenende	verschoonenswaardig.

Bij deze ondeugd voeg ik nog de onvoorzigtigheid, een ander gebrek, dat echter meer een gebrek van verstandsoefening is, daar de andere ondeugd meer uit eene verkeerde hartsgesteltenis ontstaat. Meestal is het ongehoorzaamheid en ligtzinnigheid, die de kinderen de waarschuwingen der ouderen doet veronachtzamen, en waardoor zij zich onvoorzigtig gedragen. — De ouderen toch zijn onophoudelijk bezorgd voor de welvaart hunner kinderen, en verzuimen niet, hen dagelijks bedachtzaamheid in te prenten: schoon de kinderen eene natuurlijke onbezonnenheid hebben, die vele van hunne mislagen verschoonenswaardig maakt. Intusfchen kan deze verkeerdheid den rijksten en vermogendsten van zijne grootheid doen nedertuimelen, hem alle tegenspoeden berokkenende: zij kan den gezondsten knaap de gevaarlijkste ziekten veroorzaken, waar tegen geene geneesmiddelen kunnen gevonden worden.

Lees.

Leeslesjes van zes Lettergrepen.

ZEVEN- EN TWINTIGSTE LES.

I.

Onophoudelijke
letteroefeningen
allermoeijelijkste
ongemakkelijkheid

onvergelijkelijk
onveranderlijke
gemoedsgesteltenis
onbedriegelijkste.

Wanneer gij door onophoudelijke vlijt in uwe letteroefeningen zoo vele voortgangen gemaakt hebt, dat gij woorden van zes grepen kunt lezen, zijt gij zeker het allermoeijelijkste doorgeworfeld, en gij zult geene ongemakkelijkheid in het uitspreken van eenig woord meer aantreffen. Onvergelijkelijk streelend is het voor den wandelaar, op het afge- loópen pad terug te zien en de zwarigheden na te denken, die hij met de onveranderlijke gezetheid van eene standvastige gemoedsgesteltenis overwon- nen heeft. Zoo aangenaam is het ook voor het kind zijne vorderingen te bespeuren: zij zijn de on- bedriegelijkste kenmerken van zijne naarftigheid.

ACHT-

ACHT- EN TWINTIGSTE LES.

II.

Lotverwifelingen	allerboosaardigfte
ontegenzeggelijk	buitensporigheden
veronderftellingen	ongebondenheden
wederwaardigheden	allereigenlijkfte
ongelegheden	tijdsomftandigheden
onvoorzigtigheden	tegenftribbelingen
verongelijkingen	vermakelijkheden
eigenbelangzoekers	vermenigvuldigen
gelukzaligheid	vertegenwoordigen.

Ieder mensch is ontegenzeggelijk aan verschillen-
de lotverwifelingen onderworpen. De onwaar-
fchijnlijkfte veronderftellingen zijn die, dat men alle
de gelukzaligheden dezès levens zonder inmengfe-
en van wederwaardigheden zou kunnen fmaken.
Somtjids hebben wij onze rampen te wijten aan de
beleedigingen en verongelijkingen van eigenbelang-
zoekers, of allerboosaardigfte twistftokers; somtjids
brengen wij ons Zelfen in de verdrietigfte ongele-
gheden door onze eigene onvoorzigtigheden, bui-
ensporigheden en ongebondenheden. Hij, die zich,
bij alle tegenftribbelingen van een ongunftig lot, met
geduld, vrolijkheid en gelijkmoedigheid weet te wa-
nen, zal, in welke tijdsomftandigheden hij zich
ook bevindt, de vermakelijkheden des levens, in
len allereigenlijkften zin, voor zich vermenigvuldi-
gen. Van de voordeelen, die hem te beurt vallen,
rekt hij al het mogelijke genot, en zoodanigen, als
hij moet ontberen, weet zijne verbeelding voor
zijn geest te vertegenwoordigen en hem daardoor
nieuwe genoegens te fchenken.

Na

Namen in den Bijbel voorkomende:

NEGEN- EN TWINTIGSTE LES.

Stamvaders van het Israëlitische Volk.

Abraham	Juda	Zebulon
Isaak	Dan	Jozef
Jakob	Naphthali	Benjamin
Ruben	Gad	Manasse
Simeon	Afer	Etraim
Levi	Isfaschar	

Rigters of Helden.

Othniël	Abimelech	Elon
Ehud	Thola	Aldon
Samgar	Jair	Simfon
Debora	Jephtha	Eli
Gideon	Ebzan	Samuël.

Namen der Koningen van het Israëlitische Volk.

I. *Koningen over de XII. Stammen.*

Saul	David	Salomo.

II. *Namen der Koningen van Juda.*

Rehabeam	Joas	Ammon
Abia	Amasia	Josia
Aza	Afaria of Usfia.	Joachas
Jofaphat	Jotham	Jojakim
Jehoram	Achas	Jojachin
Achasia	Hiskia	Zedekias.
Athalia	Manasse	

VERTIGSTE LES.

III. *Namen der Koningen van Israël.*

Jeroboam	Achafia	Zacharias
Nadab	Joram	Sallum
Baëfa	Jehu	Menahem
Ela	Joachas	Pekaja
Simri	Joas	Peka
Omri	Jeroboam	Hofea.
Achab		

Namen der Profeten.

Samuël	Hofea	Obadja
Nathan	Jefaja	Jeremia
Abia	Micha	Ezechiël
Elia	Joël	Daniël
Elifa	Nahum	Haggai
Jona	Habakuk	Zacharia
Amos	Zephanja	Maleachi.

*Namen van de Assyrische en Babyloni-
sche Koningen.*

Pul	Saosducheus	Evilmerodach
Tiglat-Pilefar	Chiniladan	Neriglosfor
Salmanasser	Nabopolasser	Laborosoarchard
Sanherib	Nebukadnezar	Belzazar.
Efarhaddon		

ZEVEN- EN DERTIGSTE LES.

De goede Raad.

Wat leef ik vergenoegd en blij!
 Ik heb all' wat ik begeer;
 Ik koot, ik knikker, speel en rij,
 terwijl ik vlijtig leer.

Mijn Vader zegt: „Mijn lieve Jan!
 „Eerst leeren, dan aan 't spel;
 „Dus wordt ge, met der tijd, een man.”
 Mijn Vader raadt me wel.

ACHT- EN DERTIGSTE LES.

Gebed voor den Schooltijd.

Zegen mijne jeugd, o Heere!
 Dat ik dagelijks mijn' tijd
 Waarneme, en met lust en vlijt
 Vroeg en vlug mijn lesfen leere.

Laat mij ook in huis, zoowel
 Als in school, oplettend blijven;
 En mijn leeren, lezen, schrijven
 Achten boven kinderspel.

NEGEN- EN DERTIGSTE LES.

Eert uw' Vader en uw Moeder,
 Is het eenigste gebod,
 Onder al de tien geboden,
 Dat door onzen goeden God
 Is gepaard met een belofte.

Dus staat dan dat eerbewijs,
 Bij den oorsprong aller dingen,
 Zekerlijk op hodgen prijs:
 Let hier op, geliefde kind'ren!
 En houdt tevens voor gewis,
 Dat de Schepper van uw wezen
 Een getrouwe Gever is.
 Houdt uwe Ouders dan in eere,
 Zijt gehoorzaam, toont uw vlijt,
 In het altijd wel besteden
 Van den kostelijken tijd.

Spreekwoorden.

VEERTIGSTE LES.

Rome is niet op eenen dag gebouwd; of, Keulen
 en Aken niet te gelijk.

Lekker is een vinger lang.

Van twee kwaden moet men het minste kiezen.

De kruik gaat zoo lang te water, tot zij eens breekt.

Kwade zamenprekingen bederven goede zeden.

Hoogmoed komt vóór den val.

De verstandigste geeft toe.

Niet weer doen is het beste berouw.

Het ei wil altijd wijzer zijn dan de hen.

Jong gewend, oud gedaan

Gedane zaken hebben geen' keer.

EEN- EN VEERTIGSTE LES.

Indien gij vrek of gierig zijt,
 Zoo wees het dan van uwen tijd.

Lange mijlen leggen,
 Tusschen doen en zeggen.

Traag

❖
Traag ter beurs, en ras ter hoed,
Doet de menschen deugd en goed.

❖
De rook zelfs van ons Vaderland
Is beter dan één verre brand.

❖
Een drooge Maart, een natte April,
Een koele Mei, is wensch en wil.

❖
Ziekte drukt ons met verdriet,
Maar gezondheid voelt men niet.

TWEE- EN VEERTIGSTE LES.

Die aan de tafel nimmer eet,
Ook van geen' slaap in 't bedde weet,
En niet verheugd is als hij kan,
Dat is een zeer ellendig man.

❖
Die aan den ploeg de handen slaat,
Zie, dat hij niet te rugge gaat.

❖
Zoo schaarschheid de waardij der dingen rijzen doet,
Dan is een eerlijk man een onwaardeerlijk goed.

❖
Niemand kent zijn eigen goed
Voor hij 't eens ontberen moet.

❖
Verliest ge goed,
Verlies geen' moed.

C 8

De

De tijd heeft nimmer weggenomen.
 Des naam en is overschot der vromen;
 Want na dat zij zijn overleên,
 Blijkt huone deugd voor ieder een.

DRIE- EN VEERTIGSTE LES.

Met den hoed in de hand komt men door het
 ganiche land.

Met schade en schande wordt men wijs.

Wie niet hooren wil moet voelen.

Na regen komt zonneschijn, en na lijden komt
 verblijden.

De morgenfond heeft goud in den mond.

Schoenmaker! blijf bij uwe leest.

Wie ligt gelooft, wordt ligt bedrogen.

Neem niet te veel hooi op den vork; of, die
 veel beginnen, eindigen weinig.

De eiken boom valt niet op den eersten slag.

Eenen armen ontbreekt veel, maar eenen vrek alles.

VIER- EN VEERTIGSTE LES.

Berisp niet ligt, want niemand leeft

Zoo, dat hij geen gebreken heeft.

Strooi geen geruchten, waar ge gaat:

Geen twijgen, maar het spreken schaadt.

Verbreid vrij mild genoten goed;

Maar niet wat gij aan and'reu doet.

Bedrijf niet zelf het geen ge wraakt,
 Opdat ge niet in schande raakt.

Vraag

Vraag niemand naar uw levenslot:
Vertrouw die zorg alleen aan God.

Der braven voorbeeld volg en eer!
Hun leven strekt ons tot een leer.

Zedespreeken.

VIJF- EN VEERTIGSTE LES.

Die gezond en sterk van ligchaam zijn, kunnen hitte en koude verdragen: zoo ook, die wel gesteld zijn van gemoed, kunnen de prikkelingen der gramschap, droefheid, blijdschap en andere driften wederstaan en overwinnen.

Het is een teeken van wijsheid en grootmoedigheid, 't geen men verloren heeft, te vergeten, en wat men verkregen heeft, te gedenken.

De waarheid te verzwijgen, is het goud te begraven.

ZES- EN VEERTIGSTE LES.

Geloof mij, en 't is wis, dat heil, geluk en zegen,
Dat rijkdom niet is in de magt van goud gelegen:

Niet hij, die veel bezit, maar hij, die met zijn deel
Zich vergenoegt, is rijk. Genoeg is meer dan veel.

Fortuin kan in het goud gewaad,
Met kroon en sceppter, zien braveren
Een Sim, die in dien hoogen staat,
Geen van haar kuren zal verleeren,
Al slaat en stoot gij ze op de huid:
Heeft eens Natuur haar plooi genomen,
Men graaft ze met geen vorken uit:
Die aard wil steeds ten voorschijn komen.

ZEVEN- EN VEERTIGSTE LES:

Goed stopt geen gierigheid.

Hij, die, met waterzucht belaan,
 Door drinken meent zijn dorst te leschen,
 Kan met geen drinken haar verslaan,
 Al krijgt hij volgeschonken fleschen.
 Die rijkdom heeft bij een gehoopt,
 Maar zijn begeerte overdreven,
 Offchoon zijn koffer overloopt,
 Hij zal na meer en meerder streven.

Niet te haastig.

Zie wat een kloek beleid vermag!
 Men moet zijn werk daarmêe beginnen,
 Elk doe zijn zaken met verdrag,
 Om zwarigheden te overwinnen;
 Een domme kan, met sterke hand,
 Den hengst niet van zijn' staart berooven;
 Daar haar bij haar, met goed verstand
 Geplukt, dien arbeid komt te boven.

ACHT- EN VEERTIGSTE LES.

Opvoeding helpt veel.

Een nieuwe pot houdt lang den reuk,
 Van 't eerste nat, in hem ontvangen;
 Krijgt dus de jeugd een kwade kreuk,
 Zij blijft haar in de leden hangen.

Na

Natuur wordt door kunst volmaakt.

Nooit broeide een arend duiven uit;
 Het moedig paard teelt zijns gelijken;
 Zoo zal van 's Vaders wijs besluit,
 Geen brave zoon kleenmoedig wijken;
 Natuur houdt overal dien voet:
 Zoo dalen vromen van de vromen:
 Maar Pallas, door haar konsten, doet
 Natuur volmaakt ten voorschijn komen.

NEGEN- EN VEERTIGSTE LES.

Van Domitianus, Keizer van Rome, wordt verhaald, dat hij reeds in zijne vroege jeugd toonde, met welk eenen geest hij bezielde was. Zijn gewoon tijdverdrijf was, met een daartoe vervaardigd, spits toeloopend, werktuigje, vliegen dood te steken. Hij vervolgde ze zelfs zoo ijverig, dat er niet ligt een hem ontkwam. Deze vliegen-moorder werd, tot de regèering verheven zijnde, een der wreedste dwingelanden.

VIJFTIGSTE LES.

Zijt vriend'lijk jegens uws gelijken,
 Betoon hun minzaam liefde-blijken;
 Menschlievendheid, die ed'le deugd,
 Moet elk betrachten — ook de jeugd.
 Wees ook bescheiden aan uw mind'ren
 Al waren 't allerarmste kind'ren.
 Al was 't een vijand die u haat,
 Vergeld hem nimmer kwaad voor kwaad.

De dwaas beroem' zich op zijn' schat
 Zijn' hoogen staat of eer:
 De deugd is de adel van ons hart,
 Zij geldt oneindig meer.

Als uwe Ouders iets verbieden,
 Wees gehoorzaam. Vraag hun niet:
 „Waarom moet dat juist geschieden?”
 Doe slechts wat men u gebiedt.

Leeft, lieve kind'ren, leeft altijd,
 In vrede en broeder-min:
 Door eendragt wordt een huis gebouwd:
 * Door tweedragt stort het in.

EEN- EN VIJFTIGSTE LES.

Het Gebed van Salomo.

Geef mij geen overvloed; en laat mij niets ontbreken;
 Maar voed mij, Heer! met 't brood van mijn bescheiden deel.
 De mensch houdt 't leven niet bij 't geen hij heeft te veel,
 Maar bij 't geen noodig is, om 't leven aan te kweken.
 Ligt zou ik, zat van spijs, deez' laster-tale spreken:
 „Wat heb ik God van doen? mijn God is buik en keel.”
 Weer van mij het gebrek op dat ik niet en steel”.
 Die nood door diefstal keert, blijft van uw gunst versteken.
 Dies, Heer! zoo lang ik in dit aardse dal zal leven,
 Zoo wil mij matiglijk mijn levens nooddrift geven.
 Gij weet, wie dat ik ben, gij kent mijn broos gemoed.
 De rijkdom maakt den mensch verwaand en opgeblazen;
 De schamele armoë kan de kloekste ziel verbazen:
 't Genoegen is op aard' het wensch'lijkst aardse goed.

TWEE-

TWEE EN VIJFTIGSTE LES.

Het A, B, C der Pligten.

Al wat kwaad is, moet gij mijden.
 Bidden moet gij te allen tijden.
 Cier u met geen ijdel kleed.
 Doe uw naasten nimmer leed.
 Eer ze, die iets goeds u leeren.
 Feestgang moet geen schoolgaan weren.
 God zij boven al gediend.
 Heb geen' booswicht tot uw vriend'.
 In den Bijbel moet gij lezen.
 Kwaaddoen moet uw lust niet wezen.
 Leer wat goeds, eer 't is te laat.
 Mijd bedrog, en voed geen' haat.
 Ned'rig moet ge zijn in 't spreken.
 Onrust moet gij nimmer kweeken.
 Prijs of laak u zelven niet.
 Regt doen geve u nooit verdriet.
 Spreek daar 't past: leer tijdig zwijgen.
 Tracht een' goeden naam te krijgen.
 Uit geen taal die God onteert.
 Vlied hem, die ligtvaardig zweert.
 Wreek u niet, maar wil vergeven.
 Zoo zult gij gelukkig leven.

DRIE EN VIJFTIGSTE LES.

Voor arbeid is alles te koop.

De wetenschap steekt in geen bed met pluimen;
 Wie leeren wil, moet vroeg de veeren ruimen:
 Wie ploegt, noch egt, heeft geen en kans van gran:
 Wie dorschen wil, moet eerst de ploeg doen gaan:
 Wie

Wie nimmer turft, kan zich daarna niet warmen:
Wie winst wil doen, die reppe hand en armen:
Wie prijs begeert, die stelle zich te loop:
Voor arbeid vindt men alle ding te koop.

Tijdmeting.

Laat het kostelijkst van all'
U niet roekeloos ontglippen;
Dat 's de tijd, die ' eens aan 't slippen,
Nimmer wederkeeren zal.
Ach! hoe weinig is 't getal,
Dat zijne uren meet bij stippen,
Eer de dood den draad komt knippen
Van uw leven, onverwacht;
Meest verloren, minst geacht.

De Zijworm.

'k Verga door mijne konst, en bouw mij zelve een graf,
Ik trek de lijn mijns doods en spin mijn leven af.

De vier Jaargetijden.

De lente toont ons klaar 't begin van 's menschen leven;
De zomer, 't lagchend groen van 's levens lieflijk dal;
De herfst, hoe ons de blaau van 's lichaams kracht begeven;
De winter, hoe de sneeuw des doods ons dekken zal.

VIER- EN VIJFTIGSTE LES.

Acht! de ouders telen 't kind, en maken 't groot met smart;
Het kleene treedt op 't kleed, het groote treedt op 't hart.

't Is troosteloos gezegd, „'k heb dit en dat gehad:”
Wat baat ons nu de wijn, die gist'ren was in 't vat?
Zwijg liever van den stroom, wanner'tverloopen tij is;
De molens malen niet, met wind, die al voorbij is.

Wien's

Wiens tong een lange reeks van woorden zamen rijgt,
 Heeft dikwijls min verstand dan hij, die stille zwijgt;
 Een wel gehefend hoofd zal luist'ren, weinig praten;
 Men vindt den meesten klank bij de allerleegste vaten.

„Het water, dat is kwaad,” zei 't eend, en 't kon niet zwemmen
 Den slimsten maaijer ligt steeds koedrek in den weg:
 De zangers zijn verkoud, als 't hapert aan hunn' stemmen;
 Die 't vaartuig staurt in 't riet, wijt zulks aan roer of scheg;
 Een kreupel schrijver deugt zijn pen niet om te trekken;
 Zoo tracht men 't een' gebrek door 't and're te bedekken.

Verklaring van Woorden.

VIJF- EN VIJFTIGSTE LES.

Lui. „Wie is lui?” vroeg de Vader. „Die
 „niets doet, niets arbeidt,” zeide Karel. „Dus
 „is een zieke, die niet werken kan, lui,” voegde
 de Vader hem toe. „Dat durf ik niet zeggen,”
 antwoordde hij, „een zieke kan niet arbeiden.”

Vader. „Maar nu, *Maarten* daar ginds, die
 „zal toch wel vlijtig zijn: want hij werkt immers
 „altijd?”

Karel. „Neen; vlijtig is hij niet: alle menschen
 „noemen hem den luijen *Maarten*.”

Vader. „Nu, zeg dan zelf eens, hoe het is.
 „Menig een arbeidt niet, en is echter niet lui;
 „en menig een arbeidt, en niemand wil erkennen
 „dat hij vlijtig is. Bedenk u eens: zou de zieke
 „wel niet kunnen wenschen, dat hij arbeiden kon,
 „en zou *Maarten* hetzelfde ook wel wenschen?”

Karel. „De zieke kan lust tot arbeid hebben;
 „maar *Maarten* heeft dien nooit.”

Vader. „Nu, daar hebt gij zelf reeds gezegd
 „wat lui en vlijtig is.” Ka-

Karel. „ Dat had ik niet gemerkt, nu zie ik
 „ het wel in: Het komt daar op aan, of iemand
 „ gaarne iets doet; dien noemt men *vlijtig*.”
 „ Als hij slechts kan,” voegde de Vader er bij.

ZES- EN VIJFTIGSTE LES.

Leerzaam. Vader. „ Herinnert gij u wel, wat
 „ mijn Heer *Kamp* aan zijn' hond prees?”

Karel. „ O ja, de hond leerde de kunststuk-
 „ ken zeer ligt, waar toe men hem opleidde, en
 „ kwam heel gaarne toelopen, als hij merkte, dat
 „ hij ze leeren zou.

Vader. „ Dat is het juist, het geen leerzaam
 „ is. De hond is leerzaam, naardien hij...”

Karel. „ Naardien hij ligtelijk begrijpt.”

Vader. „ Nog niet alleen, maar om dat hij
 „ zich ook gaarne laar onderrigten.”

ZEVEN- EN VIJFTIGSTE LES.

Lekker, gulzig. „ Kijk, gij zijt een lekker dier”
 „ zeide mijn Heer *Ernst* op zekeren dag tot den
 „ grooten zwarten huiskater, die de soep niet vreten
 „ wilde, welke de meid hem gegeven had, „ als
 „ de *gulzige Sultan* ze slechts had, die zou ze
 „ wel lusten.”

„ *Lekker, gulzig,*” zeide KAREL bij zich zelve,
 „ waarin mag toch het onderscheid gelegen zijn?”
 Hij kon daar over zonder hulp van zijn' Vader
 geen uitspraak doen. Het onderscheid schein hem
 zoo duidelijk, en evenwel wist hij het niet op te
 geven.

„ Als *Sultan*, zeide zijn vader, al wat hem voor-
 „ gezet wordt, opvreet, zonder veel daarop te
 „ letten, of het vleesch, dan soep of brood is,

„ en

„ en bijkans nooit genoeg heeft, dan zult gij hem
 „ vast niet lekker noemen. Als, in tegendeel,
 „ de kater, al heeft hij ook nog zoo veel voor
 „ zich, evenwel niets aanroert, omdat het hem
 „ niet aangenaam en smakelijk genoeg is, of zich,
 „ uit een gansch bord vol, de beste brokjes
 „ uitzoekt, zult gij vast niet zeggen, dat hij
 „ gulzig is.”
 Nu was KAREL er volkomen achter.

ACHT- EN VIJFTIGSTE LES.

Geveinsdheid. Lieden, die zich, zoo in woorden als in daden, steeds vertoonen, gelijk zij werkelijk gezind zijn, noemt men *opregt*. Maar wanneer iemand zich anders houdt, dan hij is, heet hij *valsch*, vooral, wanneer hij zich steeds veel vriendelijker jegens anderen aanstelt, dan hij is. — Een vleijer veinst altijd. Is hij dus, die veinst, een vleijen?

Nijd. De kleene Christiaan was als een zeer nijdige knaap bekend. Hij mogt het niet gaarne hooren als er van een ander gezegd werd, dat dezelve een beter kleet, een schooner boek had, dan hij. Al wat een ander verblijdde, verdroot hem. „ Gij hebt eene hatelijke geardheid zeide zijn leermeester: het strekt u tot misnoegen, wanneer „ het anderen welgaat en zij vrolijk zijn: gij zijt „ een nijdigaard.” Waarin bestond de nijd?

NEGEN- EN VIJFTIGSTE LES.

Kenteeken, is dat gene, waardoor men de eene zaak van de andere kan onderscheiden.

Eigenschappen. Deze zijn de kenteekenē, waar- door

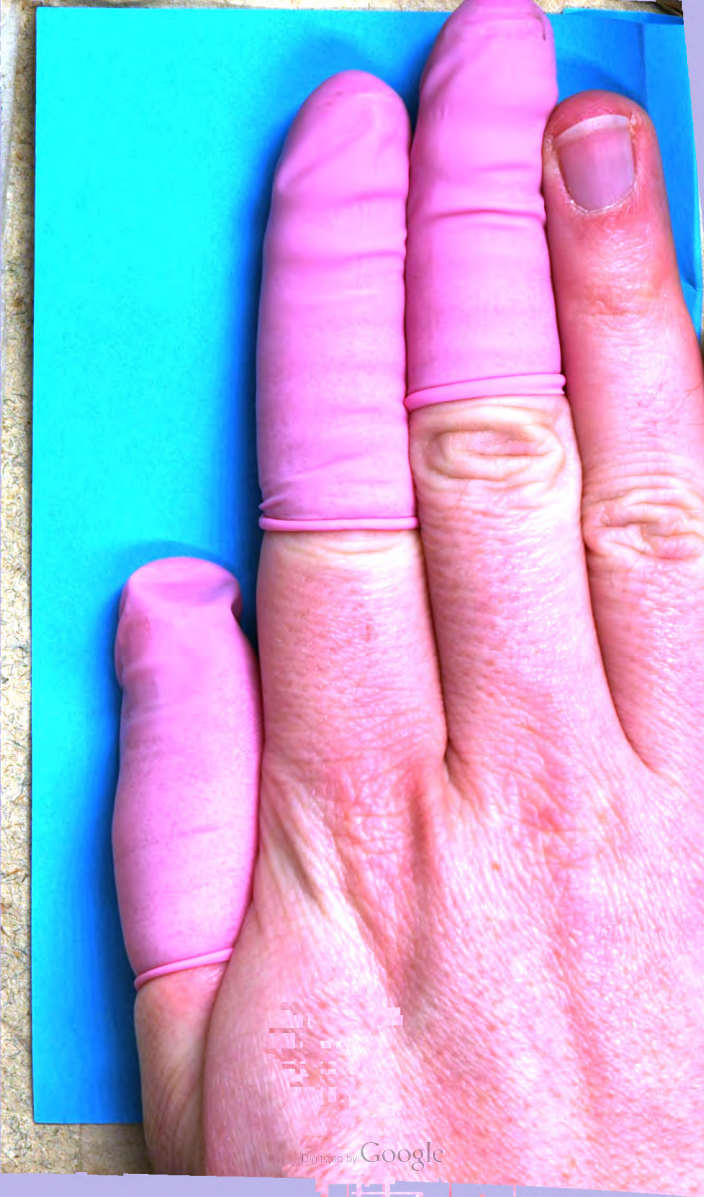
door men de zaken van elkanderen onderscheidt. Bij voorbeeld, het blaffen is een *eigenschap* der honden, waardoor men ze van maauwende katten en knorrende varkens kan onderscheiden. Maar als mijn hond een gevlekt oor heeft, dan is dit een *kenteeken*, waardoor ik hem van alle andere honden onderscheid.

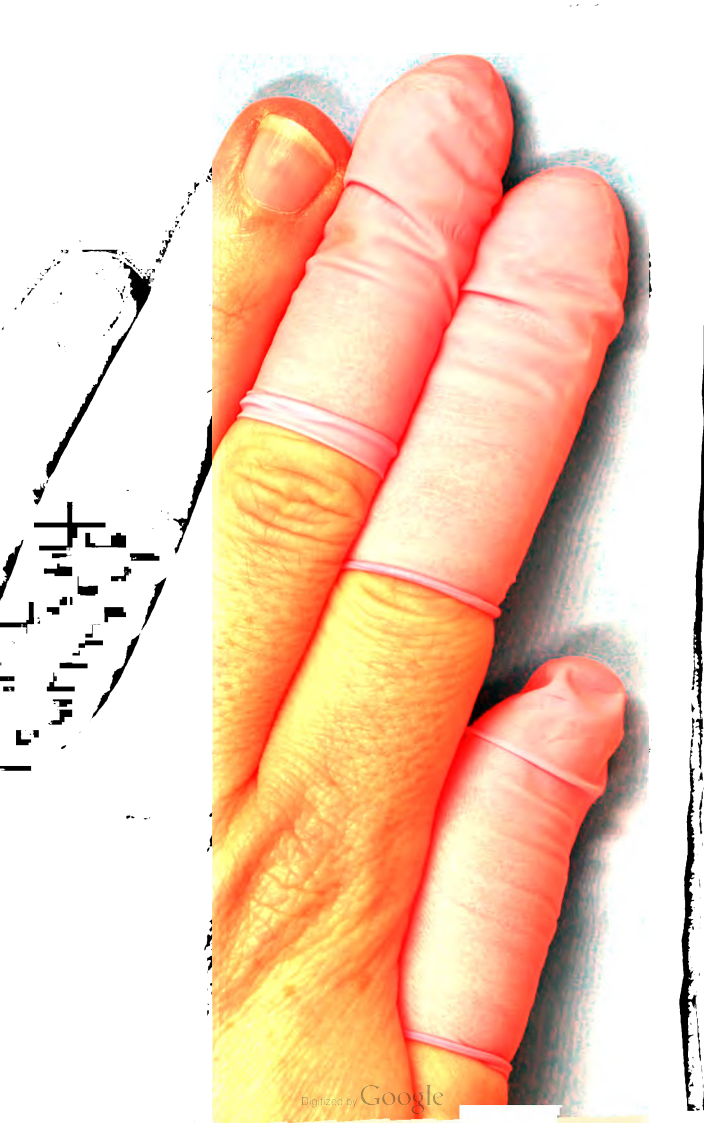
Oorzaak, uitwerksel, gevolg. Het vuur maakt dat de kamer warm wordt. Hier is vuur de oorzaak, warmte het uitwerksel. *Oorzaak* is dat gene, hetwelk iets voortbrengt; *uitwerksel* hetgeen daardoor voortgebracht wordt. Het laatste noemt men wel eens *gevolg*. omdat het de oorzaak volgt. Echter kunnen twee zaken op elkanderen volgen, zonder dat de eene de oorzaak van de andere is.

Z E S T I G S T E / L E S .

Doel, middel. *Doel* is dat geen, hetwelk wij pogen uit te werken, en *middel* is hetgeen wij daartoe aanwenden. Dus is het leeren van verschillende kundigheden, het *doel*, dat gij u hier in de school voorstelt; en naarstigheid en leerzaamheid en oplettendheid zijn de *middelen* om tot dat doel te komen.

Niet altijd echter brengen onze pogingen dat gene voort, hetwelk wij ons voorstellen, maar dikwijls geheel iets anders, dan wij bedoelen; dit noemt men alleen een *gevolg*. Door de groote inspanning kan men wel eens ziek worden: dit is dan een *gevolg* van onze naarstigheid, maar geenszins het *doel*.

EEN- EN ZESTIGSTE LES.

Vragen.

Met welke dingen snijdt men?

Geef eens op, *wat* men al van eene koe gebruiken kan, en *waartoe* men het kan gebruiken?

Voor het geluid dat ieder geeft, heeft men meestal een bijzonder woord. Van het paard zegt men, dat het hinnikt, van de tortelduif, dat hij kirt. Hoe noemt gij nu het geluid van het zwijn, den haan, den nachtegaal, den hond, de kat, den wolf, den leeuw, den beer?

Hoe kan men van het eene oord naar het andere komen? Denk aan uwe voeten, aan paarden, aan wagens, aan schepen, aan visschen. Denk ook aan de wijze, waarop vogelen en wormen van de eene plaats naar de andere geraken.

Welke zijn de eigenschappen van een dier, waardoor gij het van planten en steenen kunt onderscheiden?

TWEE- EN ZESTIGSTE LES.

Vervolg.

Zijn alle dingen even zwaar, die even groot zijn, of is het eene zwaarder, het andere lichter? Wat is zwaarder, een zak vol geld, of een even groote zak vol vederen? Weet gij hoe men doet, als men weten wil hoe zwaar een ding is?

Zeg eens, als gij van goud, van hout, van steen, van vederen, van elk een pond neemt, wat zal het zwaarste zijn, of den kleinsten hoop uitmaken.

D

Noem

Noem mij eens al de dingen op, die men niet om te eten, maar bij het eten gebruikt, benevens die genen, welke wij in onze woonvertrekken en slaapkamers gewoonlijk bezigen, en de verscheidene foorten van kleedingstukken, die wij noodig hebben, als ook de lieden of handwerkers, die ze vervaardigen.

DRIË- EN ZESTIGSTE LES.

Overeenkomst en verschil.

Raad eens, waarin een berg, een naald en toren elkanderen gelijk zijn, of wat zij met elkanderen gemeen hebben. Zoek of gij iets vinden kunt, dat ze allen hebben. Denk aan de uiterste einden.

Welke overeenkomst is er tusschen wijn en bier, soep en water, knolradijs en aardappelen, een kikvorsch en eene vloot, eene vloot en een naald, vuur en brandnetels, boter en olie, een zwijn en een borstel, een tuin en een woud, muizen en ratten, een hoed en eene pruik, een eendvogel en een visch?

En welk is het onderscheid tusschen warmte en vuur, water en ijs, lucht en wind, schapen en geiten, honden en katten, hoeden en mutsen, schoenen en laarzen, papier en boeken, mollen en muizen, zilver en zilvergeld, vrachtwagens en koetsen, tin en lood, aarde en steen, water en bier, vleesch en groente, tafelbord en pot, woonkamer en keuken?

VIER- EN ZESTIGSTE LES.

Bestemming.

Alles in de wereld is tot eenig oogmerk daar.

Alles heeft zijne bestemming.

Het eene heeft deze, het andere gene bestemming.

Het koren is bestemd om ons te voeden.

Het water om ons te drinken.

Het gras dient tot voeder aan het vee.

De gewassen zijn voor dieren en menschen tot voedsel en andere nuttige einden bestemd.

Zoo zijn de menschen voor elkanderen bestemd: dat is, zij moeten elkanderen nuttig zijn en dienst doen. Dat is hunne bestemming.

Men moet in zijne jeugd braaf leeren, opdat men eens, volwasfen zijnde, anderen, door zijne bekwaamheden, nuttig en van dienst zijn kan.

VIJF- EN ZESTIGSTE LES.

Het gebruik van den tijd.

De tijd is het edelste en kostbaarste in de wereld.

Alles wat wij verrigten, geschiedt in den tijd.

Doen wij eene wandeling, of spelen wij, wij hebben tijd noodig.

Maar de tijd verloopt snel, en de mensch leeft op zijn hoogst tachtig jaar, en hoe spoedig zijn die niet verloopent!

Daar nu de tijd zoo spoedig verloopt, zoo behoort men er zich op toe te leggen, om denzelfven tot nuttige dingen en bezigheden te besteden.

Het leven is kort, maar lang genoeg om er iets nuttigs in te leeren en te doen.

ZES- EN ZESTIGSTE LES.

Zekere boer, buiten Rome, Furius Crutinus ge-
 fraamd, verstond de kunst om van zijn' kleenen
 akker zoo vele vruchten te trekken, dat hij alle
 zijne buren overtrof, schoon die veel meer lands
 bebouwden. Door wangunst vervoerd, was men
 dom en kwaadaardig genoeg, om hem van tooverij
 te beschuldigen, als wist hij de vruchten van het
 land zijner buren op zijn eigen land te verplaat-
 sen. Gedaagd zijnde, verschijnt hij voor de regt-
 bank en brengt zijne dochter, die groot en grof
 gespierd en zeer sterk van ligchaam was, benevens
 al zijn bouwgereedschap, als spaden en ploeg, als
 ook zijne zware en sterke osen mede. Op de
 gedane aanklagt verantwoordde hij zich aldus: „men
 „ beschuldigt mij van tooverij; indien men mijn ar-
 „ beid tooverij wil noemen, ziet daar dan, Reg-
 „ ters, mijne werktuigen,” op al het medegebrag-
 te wijzende, „ kon ik u nu mijn' naarstigen arbeid,
 „ mijn zweet, mijn waken en zorgen mede voor
 „ oogen stellen, dan zoudt gij al mijne tooverij zien.”
 Op deze verantwoording, werd hij terstond, zoo
 als gij ligt begrijpt, onschuldig verklaard en we-
 der in vrijheid gesteld.

ZEVEN- EN ZESTIGSTE LES.

Het leven.

Het leven is eene voortdurende beweging.

De menschen en de meeste dieren hebben warm bloed.

Zoo lang het bloed warm is, leven zij.

Wanneer het bloed koud is, dan sterven menschen en dieren.

Het leven is het beste van alles. Zonder hetzelve zouden wij niets kunnen zien, niets hooren, niets proeven, niets voelen, niets ruiken, ons over niets kunnen verheugen, over niets kunnen nadenken en niets leeren.

Boeken en kleederen zouden ons even min iets kunnen baten, als den boom en den steen.

Wij moeten derhalve de grootste zorg voor het behoud onzer gezondheid dragen; want ziekte brengt ons in gevaar, van het leven te verliezen.

De mensch, hoe kort hij leve, kan zijn' leeftijd, als het ware, verlengen, wanneer hij dien wel besteedt en veel goeds doet.

ACHT- EN ZESTIGSTE LES.

Te Athene gaf men zeer vlijtig acht, waarvan iemand leefde. Zij toch, die geen' arbeid verrigten, die winst geeft, of van zich zelve geene goederen hebben, en echter aan den kost komen, maken zich van oneerlijke middelen zeer verdacht, Zoo waren te Athene twee jongelingen, Menedemus en Asclepiades, beide arm, en tevens zeer naarstig in het bijwonen van de lessen der wijsgeeren. Zij werden dus voor de Meestbank geroepen.

pen om reekenschap te geven, hoe zij dagelijks aan den kost geraakten. Zij verzochten daar op, dat men zekeren bakker zou laten komen, om uit dien man te vernemen, hoedanig zij leefden. En deze verklaarde, dat zij beurtelings alle nachten bij hem kwamen om in zijne bakkerij het zwaarste werk te verrigten, waarvoor hij ieder eenen schelling betaalde, en van welk geld zij zich onderhielden. De regters, verbaasd over deze zonderlinge blijk van naarstigheit, beschonken hun dadelijk, tot eene erkentenis van dezelve, met eene aanzienlijke som uit 's Lands schatkist.

NEGEN- EN ZESTIGSTE LES.

Gezelligheid.

De mensch is bestemd om met en onder menschen te leven, en dit heet in gezelschap te leven.

De mensch leeft gaarne in gezelschap; hij is dus een gezellig wezen.

Hij wil gaarne zijne gedachten aan anderen mededeelen. Wanneer hij zich over het een of ander verheugt, wenscht hij, dat anderen zich met hem verblijden; en als hij treurig is, vermindert het zijne droefheit, wanneer een ander in dezelve deel neemt.

Het gezellig leven verschafft den mensch veel voordeel. Want leefde hij alleen op zich zelve, dan zou hij zijn koren zelf moeten bouwen en zijn brood zelf bakken; zijne kleederen zelf vervaardigen en zijn huis zelf bouwen.

Doch als een mensch alleen zoo velerlei dingen moest vervaardigen, zou niets van dit alles goed

goed uitvallen. En dingen, om welken te ver-
 rigten meer menschen vereischt worden, zou men
 geheel moeten missen.

Daarom leven de menschen in gezelschap, en ie-
 der heeft zijne bijzondere taak.

De bakker bakt brood voor den metselaar, en
 de metselaar bouwt het huis voor den bakker. En
 zoo is ieder lid van het gezelschap nuttig voor
 het ander.

Ik moet thans leeren, om kundigheden op te
 zamelen om eens aan de maatschappij of het ge-
 zelschap, waarin ik leef, nut toe te brengen. Want
 het is schandelijk, wanneer ik der maatschappij
 of het gezelschap, waarin ik leef, en die mij zoo
 veel nuts aanbrengt, niet wederkeerig van nut wil
 zijn.

Z E V E N T I G S T E L E S.

Raadsels,

Alleenlijk, zoo lang men het zoekt, is het ei-
 genlijk het geen het is. Zoo haast men het ge-
 vonden heeft, houdt het op te zijn, dat het was. —
Een raadsel,

Er stierf een zevenjarig kind, dat deszelfs ge-
 boorte-dag slechts éénmaal beleefd had. Hoe ging
 zulks toe? — *Het was op een' 29. Februarij ge-
 boren,*

Twee personen hadden elk een zeker getal van
 appelen. De een zeide: „geef mij twee van uwe
 „ appelen, dan heb ik evenveel als gij. De ande-
 re antwoordde, „geef mij twee van de uwen,

D 4

„ dan

„ dan heb ik juist eenmaal zoo veel als gij. ”
 Hoe vele appelen had nu elk? — *De een had tien
 en de ander veertien appelen.*

EEN- EN ZEVENTIGSTE LES.

Bij de Egyptenaren werd hem, die een ander valschelijk voor het gerecht beschuldigde, dezelfde straf opgelegd, die anders de beschuldigde zou ondergaan hebben, indien men hem schuldig had bevonden.

Ada, Koningin van Karië, zond aan Alexander de Grootte, uit dankbaarheid, om dat hij haar tot Koningin verheven had, vele kostbare spijsen en dranken, benevens hare bekwaamste koks. Doch Alexander liet haar zeggen, dat hij hen niet behoefde, dewijl zijn leermeester Leonidas hem van de beste koks had voorzien. Hij had hem geleerd des morgens vroeg op te staan, en te arbeiden, om zich des middags het eten wel te doen smaken; en des middags matig te zijn, om des avonds weder honger te hebben.

En echter die zelfde Alexander was het, welke in den vroegen ouderdom van twee- en dertig jaren, door onmatig drinken, zich den dood op den hals haalde, en bewees hier door de heillooze gevolgen der onmatigheid, als ook, dat zelfs groote mannen tegen weelde niet bestand zijn.

TWEE- EN ZEVENTIGSTE LES.

Nut.

Alles in de wereld verschaft nut aan den Mensch.
 De bij dient ons met haren honig, de gans met haar
 haar

haar vleesch, vet en vederen. De koe met haren melk, het hoen met de eijeren. Het schaap geeft ons vleesch en wol. De wilde dieren, hazen, herten, gevogelte dienen ons met hun vleesch. Vele kruiden en planten zijn voor zieken tot geneesmiddelen, voor gezonden tot voedsel. Het geen ons zelfs op het eerste gezigt leelijk, ja schadelijk schijnt, brengt ons vaak de grootste voordeelen aan. Zoo zuigt de spin vele vergiftige dampen in zich, die ons anders schadelijk zouden wezen, en het spinrag dient ons om het bloed te stelpen, als men zich in den vinger gesneden heeft.

Zedespreeken.

DRIE- EN ZEVENTIGSTE LES.

Oordeelt niet naar het uitwendig aanzien, maar oordeelt onpartijdig.

Liegt niet, maar spreekt altijd waarheid tot uwen naasten.

Gij zult met uwen mond niet achterklappen noch smaadredenen spreken tegen elkanderen.

Tracht elkander te behagen in het geen goed is.

Uwe bescheidenheid zij allen menschen bekend.

Zoo veel mogelijk in u is, houdt vrede met alle menschen.

Zijt stil, doet uwe eigene zaken, en werkt met uwe handen.

Haat de valsheid en hebt er een gruwel van.

Betoont u zelve in alles een voorbeeld van goede werken.

Zijt geene kinderen in het verstand.

VIER- EN ZEVENTIGSTE LES.

Wijsheid is voortreffelijker dan onverstand, gelijk het licht uitnemend is boven de duisternis.

Die wijsheid zoekt, zal goede lesfen aannemen.

Indien gij lust tot leeren hebt, zult gij verstand verkrijgen, en indien gij oplettend zijt, zult gij een wijs en kloek man worden.

Indien gij in uwe jeugd geene wijsheid verga-
dert, hoe zult gij iets vinden in uwen ouderdom?
En hoe schoon staat den ouden de wijsheid!

Hij, die zijn geest en drift niet kan beheerschen,
is als eene opene stad, die geene muren heeft.

Die zich zelve beheerscht, overtreft den groot-
sten overwinnaar.

Wilt gij gelukkig leven en verlangt gij naar
goede dagen, wederhoudt dan uwe tong van kwa-
de redenen en uwe lippen van bedrog.

Hoe zal een jongeling zijn pad zuiver houden,
ten zij hij het inrigte naar Gods woord.

VIJF- EN ZEVENTIGSTE LES.

Windstreken.

Er zijn vier Hoofdwinden: Oost, West, Zuid,
Noord.

Geld.

Een gouden Rijder doet veertien gulden.

Een gouden Dukaat doet vijf gulden en vijf
stuivers.

Een Dukaton doet drie gulden en drie stuivers.

Een Rijksdaalder doet vijftig stuivers.

Een Goudgulden doet acht- en twintig stuivers.

Een

- Een Gulden doet twintig stuivers.
- Een Dertiendehalf doet twaalf stuivers vier duiten.
- Een Schelling doet zes stuivers.
- Een Zesdehalf doet vijf stuivers en vier duiten.
- Een Reaal doet drie stuivers vier duiten.
- Een Stoter doet twee Stuivers vier duiten.
- Een Dubbeltje doet twee Stuivers.
- Een Braspenning doet tien duiten.
- Een Stuiver doet acht duiten.
- Een Blank doet zes duiten.

ZES- EN ZEVENTIGSTE LES.

Tijden.

- Eene Eeuw heeft honderd jaren.
- Een Jaar heeft twaalf maanden.
- Een Jaar heeft twee- en vijftig weken.
- Een Jaar heeft driehonderd vijf- en zestig dagen en zes uren, en een schrikkeljaar een dag meer.
- Een Week heeft zeven dagen.
- Een Dag, met den Nacht, heeft vier- en twintig uren.
- Een Ur heeft zestig minuten.
- Een Minuut heeft zestig seconden.

Namen der dagen.

De zeven dagen der week zijn: Zondag, Maandag, Dingsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaterdag.

Na.

Namen der Maanden.

De twaalf Maanden des jaars zijn:

Januarij of Louwmaand, heeft een- en dertig dagen.

Februarij of Sprokkelmaand, heeft acht- en twintig dagen, of negen- en twintig in een schrikkeljaar.

Maart of Lentemaand, heeft een- en dertig dagen.

April of Grasmaand, heeft dertig dagen.

Mei of Bloemaand, heeft een- en dertig dagen.

Junij of Zomermaand, heeft dertig dagen.

Julij of Hoopmaand, heeft een- en dertig dagen.

Augustus of Oogstmaand, heeft een- en dertig dagen.

September of Herfstmaand, heeft dertig dagen.

October of Wijnmaand, heeft een- en dertig dagen.

November of Slagtmaand, heeft dertig dagen.

December of Wintermaand, heeft een- en dertig dagen.

Dertig dagen heeft November,

April, Junij en September

Februarij acht- en twintig alleen,

En de rest dertig en een.

Om zeker te weten, hoe vele dagen eene maand heeft, trekke men de eene hand tot eene vuist samen, legge den vinger van de andere hand op den knokkel van den voorsten vinger; deze is Januarij; en de holte tusſchen den eerſten en tweeden vinger Februarij: dus gaat men voort tot den knokkel van de pink en begint weder met dien van den voorsten vinger, en dan zal men bevinden dat alle de maanden van 31. dagen door de knokkels, en de overigen door de holtten aangeduid worden.

ZK.

ZEVEN- EN ZEVENTIGSTE LES.

Godsdiensten.

Er zijn vier Hoofdgodsdiensten; de Heidensche, de Mahometaansche, de Joodsche, en de Christelijke Godsdienst.

De Heidenen gelooven, dat er vele goden zijn, en zij weten van geen' Bijbel.

De Mahometanen gelooven aan God, en den valschen Profet Mahomet; ook aan zijn boek, dat de Koran heet.

De Joden gelooven aan God, en alleen aan het oude Testament. Zij verwachten den Messias nog, als een aardsch Koning.

De Christenen gelooven aan God, en aan het oude en nieuwe Testament, beiden. Zij houden Jezus Christus voor den Zaligmaker.

ACHT- EN ZEVENTIGSTE LES.

Lettergetallen.

I Een. II twee. III drie. IV vier. V vijf. VI zes. VII zeven. VIII acht. IX negen. X tien. XI elf. XII twaalf. XIII dertien. XIV veertien. XV vijftien. XVI zestien. XVII zeventien. XVIII achttien. XIX negentien. XX twintig. L vijftig. XL veertig. C honderd. XC negentig. D vijfhonderd. M duizend. MDGCCIII een duizend achthonderd drie.

NEGEN. EN ZEVENTIGSTE LES:

Cijfergetallen.

1 Een. 2 twee. 3 drie. 4 vier. 5 vijf. 6 zes.
 7 zeven. 8 acht. 9 negen. 10 tien. 11 elf.
 12 twaalf. 13 dertien. 14 veertien. 15 vijftien.
 16 zestien. 17 zeventien. 18 achttien. 19 ne-
 gentien. 20 twintig. 21 een- en twintig. 22
 twee- en twintig. 23 drie- en twintig. 24 vier-
 en twintig. 25 vijf- en twintig. 26 zes- en
 twintig. 27 zeven- en twintig. 28 acht- en twin-
 tig. 29 negen- en twintig. 30 dertig. 31 een-
 en dertig. 32 twee- en dertig. 33 drie- en der-
 tig. 34 vier- en dertig. 35 vijf- en dertig. 36
 zes- en dertig. 37 zeven- en dertig. 38 acht-
 en dertig. 39 negen- en dertig. 40 veertig. 41
 een- en veertig. 42 twee- en veertig. 43 drie-
 en veertig. 44 vier- en veertig. 45 vijf- en veer-
 tig. 46 zes- en veertig. 47 zeven- en veertig.
 48 acht- en veertig. 49 negen- en veertig. 50
 vijftig. 51 een- en vijftig. 52 twee- en vijftig.
 53 drie- en vijftig. 54 vier- en vijftig. 55 vijf-
 en vijftig. 56 zes- en vijftig. 57 zeven- en vijf-
 tig. 58 acht- en vijftig. 59 negen- en vijftig.
 60 zestig. 61 een- en zestig. 62 twee- en zestig.
 63 drie- en zestig. 64 vier- en zestig. 65 vijf-
 en zestig. 66 zes- en zestig. 67 zeven- en zes-
 tig. 68 acht- en zestig. 69 negen- en zestig.
 70 zeventig. 71 een- en zeventig. 72 twee- en
 zeventig. 73 drie- en zeventig. 74 vier- en ze-
 ventig. 75 vijf- en zeventig. 76 zes- en zeventig.
 77 zeven- en zeventig. 78 acht- en zeventig. 79
 negen- en zeventig. 80 tachtig. 81 een- en tach-
 tig. 82 twee- en tachtig. 83 drie- en tachtig.

84 vier- en tachtig. 85 vijf- en tachtig. 86 zes- en tachtig. 87 zeven- en tachtig. 88 acht- en tachtig. 89 negen- en tachtig. 90 negentig. 91 een- en negentig. 92 twee- en negentig. 93 drie- en negentig. 94 vier- en negentig. 95 vijf- en negentig. 96 zes- en negentig. 97 zeven- en negentig. 98 acht- en negentig. 99 negen- en negentig. 100 honderd.

T A C H T I G S T E L E S.

Verkortingen.

A°. Anno. **A°.** C. Anno Christi; In het jaar of in het jaar van Christus. Dit gebruikt men om dat wij de jaren berekenen naar de geboorte van Jezus Christus; 1805. wil zeggen het achttienhonderd en vijfde jaar na de geboorte van onzen Zaligmaker. **b. v.** bij voorbeeld. **d. i.** dat is. **Etc. &c.** enz. **Et cetera**, en zoo voorts. **H. S.** Heilige Schrift. **l. l.** laatstleden. **N. B.** nota bene, let wel; dit gebruikt men meest, wanneer men bij een bericht nog een bijvoegsel doet, waarop men bijzonder de aandacht wil vestigen. **P. S.** Post Scriptum, Na-schrift; dit bezigt men als een bijvoegsel in brieven. **O.** en **N. T.** Oude en Nieuwe Testament, **p. pag.**, pagina, bladzijde. **t. w.** te weten, **O. S.** oude stijl. **N. S.** nieuwe stijl. **H. H. M.** Hunne Hoogmogenden. **Z. E.** Zijne Excelentie.

7

3